

سوال

آیاتی که درباره شادی مؤمنان از دیدار پروردگارشان سخن گفته کدام است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولا:

شادی مؤمنان برای دیدار الله تعالی در چندین صحنه متجلی می شود:

نخستین صحنه، هنگام مرگ است. الله تعالی می فرماید:

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (۶۲) الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ (۶۳) لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ [يونس: ۶۲ - ۶۴]

(آگاه باشید که بر دوستان الله نه ترسی است و نه آنان اندوهگین می شوند (۶۲) همانان که ایمان آورده و پرهیزگاری ورزیده اند (۶۳) در زندگی دنیا و در آخرت مژده برای آنان است)

و می فرماید:

وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ قَالَُوا خَيْرًا لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلِدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ (۳۰) جَنَّاتٌ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ (۳۱) الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ [نحل: ۳۰ - ۳۲]

(و به کسانی که تقوا پیشه کردند گفته شود پروردگارتان چه نازل کرد؟ می گویند خوبی. برای کسانی که در این دنیا نیکی کردند [پاداش] نیکویی است و قطعا سرای آخرت بهتر است و چه نیکوست سرای پرهیزگاران (۳۰) بهشت های عدن که در آن داخل می شوند، رودها از زیر [درختان و کاخ های] آن روان است، در آن جا هر چه بخواهند برای آنان [فراهم] است. الله این گونه پرهیزگاران را پاداش می دهد (۳۱) همان کسانی که فرشتگان جانشان را در حالی که پاکند می ستانند [و به آنان] می گویند سلام بر شما باد به [پاداش] آن چه انجام می دادید به بهشت داخل شوید).

و همچنین می‌فرماید:

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ (۳۰) نَحْنُ
أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ (۳۱) نَزُلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ [فصلت: ۳۰ - ۳۲]

(در حقیقت کسانی که گفتند پروردگار ما الله است سپس ایستادگی کردند، فرشتگان بر آنان نازل می‌شوند [و می‌گویند] هان نترسید و غمگین نباشید و به بهشتی که وعده یافته بودید شاد باشید (۳۰) در زندگی دنیا و در آخرت دوستان تان ماییم و هر چه دل‌هایتان بخواهد در [بهشت] برای شماست و هر چه خواستار باشید در آن‌جا خواهید داشت (۳۱) روزی آماده‌ای از سوی آمرزندهٔ مهربان است).

هنگامی که ملائکهٔ رحمان با بشارتی از سوی خداوند به نزد مؤمن می‌آیند شادی و سرور بر وی آشکار می‌گردد.

اما کافر و بدکار، نشانهٔ تنگنا و غم و سختی بر او ظاهر می‌گردد.

از همین روی، بندهٔ مؤمن در حال احتضار مشتاق دیدار الله است و بندهٔ کافر یا بدکار دیدار خداوند را دوست نخواهد داشت.

از انس بن مالک از عبادۀ بن صامت از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روایت است که فرمود: هر کس دیدار الله را دوست بدارد، الله نیز دیدار او را دوست خواهد داشت و هر که دیدار الله را بد بدارد، الله نیز دیدار او را بد خواهد داشت عائشه یا یکی دیگر از همسران ایشان گفت: اما ما مرگ را دوست نداریم. فرمود: نه [منظور] آن نیست، بلکه مؤمن هنگام فرا رسیدن مرگ به خشنودی و کرامتی از سوی الله بشارت داده می‌شود، پس چیزی برایش دوست داشتنی‌تر از آن‌چه در برابرش می‌بیند نخواهد بود، برای همین دیدار الله را دوست خواهد داشت و الله نیز دیدارش را دوست می‌دارد و کافر هنگامی که مرگش فرا رسد به عذاب و مجازات الله بشارت داده می‌شود، پس چیزی را بدتر از آن‌چه در برابر خود می‌بیند نخواهد یافت، در نتیجه دیدار الله را بد می‌دارد و الله نیز دیدار او را بد خواهد داشت.

برای همین بندهٔ صالح از روی شوقی که به نعیم دارد از کسانی که او را برداشته‌اند می‌خواهد سریع‌تر او را به قبرش برسانند، در حالی که انسان بدکار از سرنوشتی که دارد به سمتش می‌رود آه و ناله می‌کند. در صحیح بخاری و سنن نسائی از ابوسعید خدری - رضی الله عنه - روایت شده که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: هنگامی که جنازه را می‌گذارند و مردان آن را به دوش می‌گیرند اگر نیکوکار بود می‌گوید مرا به پیش ببرید و اگر نیکوکار نبود می‌گوید: وای بر او کجایش می‌برید؟ همه چیزی جز انسان صدایش را می‌شنود و اگر انسان آن صدا را می‌شنید از هوش می‌رفت.

نگاه: القيامة الصغرى اثر عمر بن سلیمان الأشقر (۲۸) و الموسوعة العقدية (۴/ ۱۳۱).

ثانیا:

مؤمنان همچنین در آخرت هنگام بشارت داده شدن به بهشت و آنچه خداوند برایشان آماده کرده شاد می‌شوند، هنگامی که نامه اعمالشان را به دست راست می‌گیرند. به این صحنه باشکوه از شادی مؤمن برای دریافت نامه اعمالش به دقت توجه کن:

فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَؤُوا كِتَابِيهِ (۱۹) إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيهِ (۲۰) فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ (۲۱) فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ (۲۲) قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ (۲۳) كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ [حاقه: ۱۹ - ۲۴]

اما کسی که کارنامه‌اش به دست راستش داده شود، گوید بیایید و کتابم را بخوانید (۱۹) من یقین داشتم که به حساب خود می‌رسم (۲۰) پس او در یک زندگی خوش است (۲۱) در بهشتی برین (۲۲) [که] میوه‌هایش در دسترس است (۲۳) بخورید و بنوشید، گوارایتان باد به [پاداش] آن چه در روزهای گذشته انجام دادید.

ثالثا:

از دیگر عوامل شادی مؤمنان، شادی از دیدن پروردگار و نظر به چهره کریم اوست. الله تعالی می‌فرماید:

لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ [یونس: ۲۶]

برای کسانی که کار نیکو کرده‌اند نیکویی [بهشت] و زیاده [بر آن] است.

اهل تفسیر می‌گویند: زیاده یعنی: نگاه به چهره کریم پروردگار.

روایت مسلم در صحیح (۱۸۱) در تایید این است، چنان‌که صهیب رومی - رضی الله عنه - می‌گوید: هنگامی که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - این آیه را تلاوت کرد که **لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ** فرمود: **هنگامی که اهل بهشت وارد بهشت شوند و اهل آتش به دوزخ درآیند، ندا دهنده‌ای ندا زند: ای اهل بهشت، برای شما نزد الله وعده‌ای است که می‌خواهد آن را عملی سازد. می‌گویند: آن چیست؟ مگر ترازوی ما را سنگین نساخت و روی ما را سفید نکرد و ما را به بهشت وارد نکرد و از آتش دور نساخت؟ پس حجاب از آنان کنار زده می‌شود و به او می‌نگرند، پس سوگند به الله که خداوند چیزی را محبوب‌تر از دیدنش به آنان عطا نکرده است.**

و در سوره قیامت (آیه ۲۳) آمده است که:

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ (۲۲) إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ [قیامت: ۲۲ - ۲۳]

(در آن روز صورت‌هایی شاد و مسرور است (۲۲) و به پروردگارش می‌نگرد)

که معنای این آیه واضح است زیرا مؤمنان در روز قیامت چهره‌هایشان شاداب است و به چهره‌الله سبحانه می‌نگرند و این باعث شاداب‌تر و شادتر شدن آنان می‌شود.